

# SPIS TREŚCI

|                     |    |
|---------------------|----|
| WYKAZ SKRÓTÓW ..... | 13 |
| OD AUTORA .....     | 15 |

## Część pierwsza

### ZAGADNIENIA WSTĘPNE I NAUKA O USTAWIE KARNEJ

|                                                          |           |
|----------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Rozdział I. POJĘCIE I PODZIAŁ PRAWA KARNEGO .....</b> | <b>19</b> |
| 1. Uwagi ogólne .....                                    | 20        |
| 2. Prawo karne materialne .....                          | 22        |
| 3. Prawo karne procesowe .....                           | 23        |
| 4. Prawo karne wykonawcze .....                          | 24        |
| 5. Prawo karne skarbowe .....                            | 24        |
| 6. Prawo karne wojskowe .....                            | 25        |
| 7. Prawo karne nieletnich dewiantów .....                | 25        |
| 8. Prawo karne krajowe i międzynarodowe .....            | 27        |
| 9. Prawo karne wykroczeń .....                           | 28        |

|                                                                                                               |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ROZDZIAŁ II. NAUKA PRAWA KARNEGO ORAZ NAUKI POKREWNE</b>                                                   |           |
| <b>I POMOCNICZE .....</b>                                                                                     | <b>30</b> |
| 1. Szkoły, kierunki i ich przedstawiciele .....                                                               | 30        |
| 1.1. Kierunek legalistyczno-racjonalistyczny Oświecenia .....                                                 | 31        |
| 1.2. Szkoła klasyczna .....                                                                                   | 32        |
| 1.3. Szkoła pozytywna .....                                                                                   | 33        |
| 1.4. Szkoła socjologiczna .....                                                                               | 35        |
| 1.5. Normatywizm .....                                                                                        | 36        |
| 1.6. Ruch obrony społecznej .....                                                                             | 37        |
| 1.6.1. Kierunek radykalny (subiektywny) .....                                                                 | 38        |
| 1.6.2. Kierunek umiarkowany (nowa obrona społeczna) .....                                                     | 39        |
| 1.7. Neoklasycyzm, nieinterwencja, kryminologia radykalna, abolicjonizm<br>i <i>restorative justice</i> ..... | 40        |
| 2. Polska nauka prawa karnego .....                                                                           | 41        |

|                                          |    |
|------------------------------------------|----|
| 3. Nauki pokrewne i pomocnicze . . . . . | 47 |
| 3.1. Kryminologia . . . . .              | 48 |
| 3.2. Penologia . . . . .                 | 49 |
| 3.3. Wiktymologia . . . . .              | 49 |
| 3.4. Penitencjarystyka . . . . .         | 51 |
| 3.5. Polityka kryminalna . . . . .       | 51 |
| 3.6. Kryminalistyka . . . . .            | 52 |
| 3.7. Medycyna sądowa . . . . .           | 53 |
| 3.8. Psychiatria sądowa . . . . .        | 54 |

### **Rozdział III. CELE I FUNKCJE PRAWA KARNEGO . . . . .**

|                                                                |    |
|----------------------------------------------------------------|----|
| 1. Uwagi wprowadzające . . . . .                               | 56 |
| 2. Ochrona dóbr prawnych . . . . .                             | 57 |
| 3. Zapobieganie (prewencja przeciwp przestępcza) . . . . .     | 57 |
| 4. Zaspokojenie społecznego poczucia sprawiedliwości . . . . . | 58 |
| 5. Poprawa (resocjalizacja) i wychowanie . . . . .             | 59 |
| 6. Kompensacja i restytucja . . . . .                          | 60 |
| 7. Pozostałe funkcje . . . . .                                 | 61 |

### **Rozdział IV. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE I TENDENCJE ROZWOJOWE PRAWA KARNEGO . . . . .**

|                                                                                                    |    |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Od zemsty krwawej do całkowitego upaństwowienia kary . . . . .                                  | 62 |
| 1.1. Zemsta krwawa . . . . .                                                                       | 62 |
| 1.2. Odwet (zasada talionu) . . . . .                                                              | 64 |
| 1.3. Okup (system kompozycji) . . . . .                                                            | 65 |
| 1.4. System proporcjonalności i upaństwowienie kary . . . . .                                      | 66 |
| 2. Zagadnienia kryminalizacji i dekryminalizacji . . . . .                                         | 68 |
| 3. Problematyka związków prawa karnego materialnego z moralnością,<br>religią i polityką . . . . . | 70 |

### **Rozdział V. PODSTAWOWE ZASADY PRAWA KARNEGO . . . . .**

|                                                         |    |
|---------------------------------------------------------|----|
| 1. Uwagi ogólne . . . . .                               | 78 |
| 2. Zasada praworządności . . . . .                      | 79 |
| 2.1. <i>Nullum delictum sine lege poenali</i> . . . . . | 79 |
| 2.2. <i>Nulla sanctio sine lege</i> . . . . .           | 81 |
| 3. Zasada sprawiedliwości . . . . .                     | 81 |
| 4. Zasada humanizmu . . . . .                           | 83 |
| 5. Zasada subsydiarności . . . . .                      | 86 |
| 6. Zasada czynu . . . . .                               | 87 |
| 7. Zasada społecznej szkodliwości . . . . .             | 88 |
| 8. Zasada winy . . . . .                                | 88 |
| 9. Zasada indywidualizacji odpowiedzialności . . . . .  | 89 |
| 10. <i>In dubio pro reo</i> . . . . .                   | 90 |
| 11. <i>Nulla sanctio sine iudicio</i> . . . . .         | 90 |
| 12. Zasada stałości i pewności prawa . . . . .          | 91 |

### **Rozdział VI. ŹRÓDŁA POLSKIEGO PRAWA KARNEGO . . . . .**

|                                         |    |
|-----------------------------------------|----|
| 1. Uwagi ogólne . . . . .               | 92 |
| 2. Zwyczaj i prawo zwyczajowe . . . . . | 94 |
| 3. Akty normatywne . . . . .            | 95 |
| 4. Judykatura . . . . .                 | 96 |

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| 5. Doktryna                                                 | 98  |
| 6. Elementy dawnego i współczesnego polskiego prawa karnego | 98  |
| 6.1. Kodeksy                                                | 98  |
| 6.2. Ustawy szczególne                                      | 102 |
| 6.3. Umowy międzynarodowe                                   | 104 |

## **Rozdział VII. BUDOWA I RODZAJE ZAKAZÓW KARNYCH** 108

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 1. Uwagi ogólne                                        | 108 |
| 2. Metoda nazwowa i opisowa (zdaniowa)                 | 109 |
| 3. Dyspozycje pojedyncze (proste) i złożone            | 110 |
| 4. Dyspozycje kazuistyczne, syntetyczne i kauczukowe   | 112 |
| 5. Dyspozycje zupełne i niezupełne                     | 113 |
| 6. Zagrożenia karne bezwzględnie i względnie określone | 115 |
| 7. Zagrożenia karne jedno- i wielorodzajowe            | 117 |

## **Rozdział VIII. STOSOWANIE PRZEPISÓW USTAWY KARNEJ** 119

|                            |     |
|----------------------------|-----|
| 1. Uwagi ogólne            | 119 |
| 2. Wykładnia i jej rodzaje | 120 |
| 3. Analogia                | 124 |

## **Rozdział IX. ZAKRES OBOWIĄZYWANIA I ZASTOSOWANIA POLSKIEJ USTAWY KARNEJ** 127

|                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Obowiązywanie ustawy                                       | 127 |
| 2. Zmiana ustawy. Zakres temporalny                           | 127 |
| 3. Czas popełnienia czynu zabronionego                        | 133 |
| 4. Miejsce popełnienia czynu zabronionego                     | 135 |
| 5. Zasada terytorialności                                     | 137 |
| 6. Odpowiedzialność za czyny zabronione popełnione za granicą | 140 |
| 6.1. Zasada obywatelstwa (narodowości podmiotowej)            | 141 |
| 6.2. Zasady przedmiotowe                                      | 144 |
| 6.3. Zasada represji wszechświatowej                          | 145 |
| 7. Immunitety                                                 | 146 |
| 8. Azyl i ekstradycja                                         | 151 |

## **Rozdział X. PRZESŁANKI PRZESTĘPNOŚCI CZYNU I ODPOWIEDZIALNOŚCI KARNEJ** 155

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 1. Struktura i definicja przestępstwa oraz wykroczenia | 155 |
| 2. Rodzaje odpowiedzialności karnej i system sankcji   | 160 |
| 3. Problematyka obywatelskiego nieposłuszeństwa        | 163 |

# **Część druga**

## **NAUKA O CZYNIE ZABRONIONYM**

## **Rozdział XI. CZYN** 169

|                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Uwagi ogólne                                                              | 169 |
| 2. Teorie kauzalne                                                           | 171 |
| 3. Teoria finalna                                                            | 172 |
| 4. Teorie socjologiczne                                                      | 173 |
| 5. Problematyka psychicznego uwarunkowania czynu                             | 174 |
| 6. Problematyka odpowiedzialności karnej podmiotów zbiorowych (kolektywnych) | 177 |
| 7. Podsumowanie                                                              | 183 |

|                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XII. POJĘCIE I ZNACZENIE ZWIĄZKU PRZYCZYNOWEGO</b>                 | 184 |
| 1. Uwagi ogólne                                                                | 184 |
| 2. Teorie indywidualizujące                                                    | 185 |
| 3. Teoria ekwiwalencji (równowartości warunków)                                | 186 |
| 4. Teoria adekwancji (przeciętnej przyczynowości)                              | 188 |
| 5. Teoria relewancji                                                           | 189 |
| 6. Problematyka przyczynowości zaniechania                                     | 189 |
| 7. Wnioski                                                                     | 191 |
| <br><b>Rozdział XIII. KRYMINALNA BEZPRAWNOŚĆ CZYNU</b>                         | 192 |
| 1. Rodzaje bezprawności                                                        | 193 |
| 2. Wyróżnianie zbrodni, występków i wykroczeń                                  | 196 |
| <br><b>Rozdział XIV. ZNAMIONA TYPÓW CZYNÓW ZABRONIONYCH</b>                    | 199 |
| 1. Ustawowa typizacja czynów zabronionych                                      | 199 |
| 2. Podział znamion                                                             | 201 |
| 3. Teoria znamion negatywnych                                                  | 204 |
| <br><b>Rozdział XV. KLASYFIKACJA PRZESTĘPSTW I WYKROCZEŃ</b>                   | 205 |
| 1. Czynы powszechne (ogólnosprawcze) i indywidualne (właściwe i niewłaściwe)   | 205 |
| 2. Czynы skutkowe (materialne) i bezskutkowe (formalne)                        | 207 |
| 3. Przestępstwa kierunkowe                                                     | 207 |
| 4. Typ podstawowy (ogólny) i typы szczególne (uprzywilejowane i kwalifikowane) | 208 |
| 5. Czynы naruszające dobra prawne (naruszenia) lub zagrażające im (zagrożenia) | 209 |
| 6. Czynы zagrożenia konkretnego i zagrożenia abstrakcyjnego                    | 209 |
| 7. Przestępstwa podobne                                                        | 209 |
| 8. Tryb ścigania                                                               | 211 |
| 9. Problematyka przestępstw pospolicznych i politycznych                       | 214 |
| 10. Czynы o charakterze chuligańskim                                           | 215 |
| <br><b>Rozdział XVI. KONTRATYPY</b>                                            | 217 |
| 1. Uwagi ogólne                                                                | 217 |
| 2. Definicja i skutki karnoprawne                                              | 219 |
| 3. Rodzaje kontratypów                                                         | 222 |
| 4. Przekroczenie kontratypu                                                    | 226 |
| 5. Problematyka nadużycia kontratypu                                           | 226 |
| 6. Obrona konieczna                                                            | 227 |
| 7. Stan wyższej konieczności                                                   | 234 |
| 8. Eksperyment (dozwolone ryzyko)                                              | 237 |
| 9. Rozkaz                                                                      | 238 |
| 10. Ostateczna potrzeba                                                        | 240 |
| 11. Dozwolona samopomoc                                                        | 241 |
| 12. Działanie w granicach uprawnień lub obowiązków                             | 241 |
| 13. Zgoda pokrzywdzonego                                                       | 242 |
| 14. Świadczenia zdrowotne                                                      | 248 |
| 14.1. Sterylizacja (pozbawienie zdolności płodzenia)                           | 250 |
| 14.2. Chirurgiczna zmiana płci                                                 | 251 |
| 14.3. Transplantacja (pobieranie i przeszczepianie komórek, tkanek i narządów) | 252 |
| 15. Zabiegi kosmetyczne                                                        | 255 |
| 16. Ryzyko sportowe                                                            | 257 |
| 17. Karcenie wychowawcze małoletnich                                           | 258 |

|                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------|-----|
| 18. Pozostałe kontratypy                                        | 259 |
| 18.1. Działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego | 259 |
| 18.2. Przerwanie ciąży                                          | 260 |
| 18.3. Wyłączenie przestępności zniesławienia                    | 266 |
| 18.4. Śmigus-dyngus                                             | 266 |
| 18.5. Prima-aprilis                                             | 269 |
| 18.6. Sobótki                                                   | 271 |
| 18.7. Topienie Marzanny                                         | 273 |
| 18.8. Napiwki                                                   | 273 |
| 18.9. Zwyczajowe dowody wdzięczności                            | 274 |

## **Rozdział XVII. SPOŁECZNA SZKODLIWOŚĆ CZYNU** 275

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Uwagi ogólne                                             | 276 |
| 2. Dobro prawne i przedmiot przestępstwa (ochrony, zamachu) | 279 |
| 3. Obiektywna antyspołeczność                               | 286 |
| 4. Stopniowanie i wyłączenie społecznej szkodliwości        | 287 |

## **Rozdział XVIII. ZAWINIENIE I JEGO PRZESŁANKI** 290

|                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Teorie winy                                                          | 291 |
| 2. Tak zwane formy winy (umyślności i nieumyślności)                    | 292 |
| 3. Wina kombinowana                                                     | 295 |
| 4. Dorosłość                                                            | 296 |
| 5. Okoliczności wyłączające i redukujące zawinienie                     | 298 |
| 5.1. Niepoczytalność                                                    | 298 |
| 5.2. Poczytalność ograniczona                                           | 300 |
| 5.3. Stany nietrzeźwości i odurzenia                                    | 301 |
| 5.4. Stan wyższej konieczności                                          | 302 |
| 5.5. Błąd                                                               | 303 |
| 5.5.1. Pojęcie i rodzaje                                                | 303 |
| 5.5.2. Błąd co do okoliczności faktycznych                              | 303 |
| 5.5.3. Błąd co do okoliczności wyłączających bezprawność lub zawinienie | 304 |
| 5.5.4. Nieświadomość i urojenie bezprawności                            | 304 |
| 5.5.5. Problematyka błędu co do społecznej szkodliwości czynu           | 305 |
| 5.6. Przymus i pozostałe okoliczności                                   | 305 |

## **Rozdział XIX. FORMY STADIALNE I POSTACIE ZJAWISKOWE CZYNU ZABRONIONEGO** 307

|                                                     |     |
|-----------------------------------------------------|-----|
| 1. Dokonanie                                        | 309 |
| 2. Usiłowanie                                       | 309 |
| 2.1. Uwagi ogólne                                   | 310 |
| 2.2. Usiłowanie nieudolne                           | 311 |
| 2.3. Czynny żal                                     | 312 |
| 3. Przygotowanie                                    | 314 |
| 4. Odmiany sprawstwa                                | 315 |
| 5. Podżeganie                                       | 319 |
| 6. Pomocnictwo                                      | 320 |
| 7. Odpowiedzialność współdziałających i prowokatora | 321 |

## **Rozdział XX. WIELOŚĆ PRZEPISÓW USTAWY I WIELOŚĆ CZYNÓW ZABRONIONYCH** 324

|                                              |     |
|----------------------------------------------|-----|
| 1. Pozorny (pomijalny) bieg przepisów ustawy | 325 |
|----------------------------------------------|-----|

|                                                                      |     |
|----------------------------------------------------------------------|-----|
| 1.1. Zasady usuwania pozornego zbiegu przepisów                      | 325 |
| 1.1.1. Zasada specjalności                                           | 325 |
| 1.1.2. Zasada konsumpcji                                             | 326 |
| 1.1.3. Zasada subsydiarności                                         | 326 |
| 2. Realny zbieg przepisów ustawy i jego konsekwencje                 | 327 |
| 2.1. Zbieg kumulatywny                                               | 327 |
| 2.3. Zbieg eliminacyjny                                              | 328 |
| 2.3. Problematyka tzw. idealnego (jednoczynowego) zbiegu przestępstw | 328 |
| 3. Pozorny (pomijalny) zbieg przestępstw                             | 329 |
| 3.1. Przestępstwa o wieloczynowo (zbiorowo) określonych znamionach   | 329 |
| 3.2. Przestępstwa wieloodmianowe, dwuaktowe i złożone                | 330 |
| 3.3. Przestępstwa współukarane                                       | 330 |
| 3.4. Przestępstwo trwale                                             | 331 |
| 4. Realny zbieg przestępstw i jego konsekwencje                      | 332 |
| 4.1. Zbieg przestępstw                                               | 332 |
| 4.2. Łączenie kar i środków karnych                                  | 332 |
| 4.3. Wyrok łączny                                                    | 334 |
| 5. Problematyka przestępstwa ciągłego                                | 335 |
| 5.1. Tak zwane przestępstwo ciągłe                                   | 335 |
| 5.2. Ciąg przestępstw                                                | 338 |
| 5.3. Czyn ciągły                                                     | 339 |
| 5.4. Przestępstwo ratalne                                            | 340 |

## Część trzecia

### NAUKA O ŚRODKACH REAKCJI KARNEJ

|                                   |     |
|-----------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXI. TEORIE KARNE</b> | 343 |
| 1. Uwagi ogólne                   | 343 |
| 2. Teorie absolutne               | 345 |
| 3. Teorie względne                | 349 |
| 4. Teorie eklektyczne             | 351 |

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXII. KARY</b>                            | 353 |
| 1. Uwagi ogólne                                       | 353 |
| 2. Nagana                                             | 356 |
| 3. Grzywna i problematyka kar majątkowych             | 357 |
| 4. Ograniczenie wolności                              | 359 |
| 5. Areszt i areszt wojskowy                           | 361 |
| 6. Pozbawienie wolności                               | 362 |
| 7. Problematyka długoterminowego pozbawienia wolności | 368 |
| 8. Dożywotnie pozbawienie wolności                    | 369 |
| 9. Problematyka kar najsurowszych                     | 370 |

|                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXIII. ŚRODKI KARNE</b>                                                                                               | 375 |
| 1. Stosowane powszechnie                                                                                                          | 376 |
| 1.1. Pozbawienie praw publicznych                                                                                                 | 376 |
| 1.2. Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej | 377 |
| 1.3. Zakaz prowadzenia pojazdów                                                                                                   | 377 |
| 1.4. Przepadki (przedmiotów i korzyści majątkowych)                                                                               | 378 |
| 1.5. Obowiązek naprawienia szkody i problematyka zadośćuczynienia                                                                 | 379 |

|                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------|-----|
| 1.6. Nawiązka                                               | 380 |
| 1.7. Świadczenie pieniężne                                  | 382 |
| 1.8. Podanie wyroku do publicznej wiadomości                | 382 |
| 2. Stosowane wobec żołnierzy                                | 383 |
| 2.1. Wydalenie z zawodowej służby wojskowej                 | 383 |
| 2.2. Degradacja i problematyka obniżenia stopnia wojskowego | 383 |
| 3. Pozostałe środki karne                                   | 384 |

|                                             |     |
|---------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXIV. ŚRODKI PROBACYJNE</b>     | 385 |
| 1. Wprowadzenie                             | 385 |
| 2. Warunkowe umorzenie postępowania karnego | 387 |
| 3. Warunkowe zawieszenie wykonania kary     | 388 |
| 4. Warunkowe przedterminowe zwolnienie      | 390 |

|                                                          |     |
|----------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXV. ŚRODKI ZABEZPIECZAJĄCE</b>              | 392 |
| 1. Uwagi ogólne, pochodzenie, klasyfikacja               | 392 |
| 2. Środki o charakterze leczniczym i rehabilitacyjnym    | 395 |
| 3. Środki o charakterze administracyjnym (nieleczniczym) | 397 |

|                                                                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ROZDZIAŁ XXVI. ŚRODKI ZWALCZANIA RECYDYWY, PRZESTĘPCZOŚCI ZAWODOWEJ I ZORGANIZOWANEJ ORAZ TERRORYZMU</b> | 400 |
| 1. Środki związane z powrotem do przestępstwa                                                               | 400 |
| 2. Pojęcie i zwalczanie przestępczości zawodowej                                                            | 402 |
| 3. Pojęcie i zwalczanie przestępczości zorganizowanej                                                       | 403 |
| 4. Pojęcie i zwalczanie przestępstw o charakterze terrorystycznym                                           | 404 |

|                                                                                                 |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXVII. POZOSTAŁE ŚRODKI</b>                                                         | 406 |
| 1. Cywilnoprawne środki reakcji karnej                                                          | 406 |
| 1.1. Zobowiązanie do zwrotu korzyści majątkowej (art. 52 k.k.)                                  | 406 |
| 1.2. Zasądzenie powództwa cywilnego w procesie karnym (art. 415 § 1–3 k.p.k.)                   | 406 |
| 1.3. Zasądzenie odszkodowania z urzędu (art. 415 § 4 k.p.k.)                                    | 407 |
| 1.4. Karnoprawny obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia w trybie art. 415 § 5 k.p.k. | 407 |
| 2. Zawiadomienie sądu rodzinnego (art. 51 k.k.)                                                 | 407 |
| 3. Odstąpienie od wymierzenia kary                                                              | 408 |
| 4. Środki oddziaływania wychowawczego w stosunku do sprawcy wykroczenia                         | 409 |

|                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ROZDZIAŁ XXVIII. ZASADY I DYREKTYWY WYMIARU KAR ORAZ INNYCH ŚRODKÓW REAKCJI KARNEJ</b> | 410 |
| 1. Problematyka ustawowego wymiaru kary                                                   | 410 |
| 2. Zasady sądowego wymiaru kary                                                           | 411 |
| 3. Dyrektywy ogólne i szczególne                                                          | 413 |
| 4. Wymiar kar i środków karnych nieletnim i młodocianym                                   | 414 |
| 5. Okoliczności łagodzące i obciążające                                                   | 415 |
| 6. Problematyka tzw. średniego wymiaru kary                                               | 416 |
| 7. Nadzwyczajne obostrzenie kary                                                          | 417 |
| 8. Nadzwyczajne złagodzenie kary                                                          | 418 |
| 9. Problematyka wielości podstaw nadzwyczajnego złagodzenia lub obostrzenia kary          | 420 |

|                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział XXIX. ŚRODKI WYCHOWAWCZE ORAZ ŚRODEK POPRAWCZY</b> | 422 |
| 1. Przesłanki stosowania                                       | 423 |

|                                                                         |            |
|-------------------------------------------------------------------------|------------|
| 1.1. Przejawy demoralizacji . . . . .                                   | 423        |
| 1.2. Czyn karalny . . . . .                                             | 423        |
| 2. Rodzaje środków wychowawczych . . . . .                              | 424        |
| 3. Zakład poprawczy . . . . .                                           | 425        |
| <br><b>Rozdział XXX. WYŁĄCZENIE I REDUKCJA REAKCJI KARNEJ . . . . .</b> | <b>426</b> |
| 1. Abolicja . . . . .                                                   | 426        |
| 2. Amnestia . . . . .                                                   | 427        |
| 3. Ułaskawienie . . . . .                                               | 428        |
| 4. Przedawnienie . . . . .                                              | 430        |
| 5. Zatarcie skazania . . . . .                                          | 433        |
| <br><b>WYKAZ LITERATURY PODSTAWOWEJ . . . . .</b>                       | <b>435</b> |
| <br><b>SPIS TABLIC . . . . .</b>                                        | <b>437</b> |
| <br><b>SKOROWIDZ RZECZOWY . . . . .</b>                                 | <b>439</b> |
| <br><b>INDEKS OSÓB . . . . .</b>                                        | <b>446</b> |